

Slutrapport

Återrapportering av ekonomiskt stöd till lokalt brottsförebyggande projekt

Det sker mycket brottsförebyggande arbete runtom i landet, både som projekt och i den löpande verksamheten. Några av dessa insatser har kunnat genomföras med hjälp av ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet (Brå). Arbetet dokumenteras och efter insatsen lämnas en slutrapport till Brå.

Erfarenheterna från de olika projekten är många gånger intressanta för andra som arbetar med brottsförebyggande arbete och därför publicerar Brå ett urval av rapporterna på myndighetens webbplats.

För sakuppgifter och slutsatser står respektive författare eller organisation.

Fler rapporter finns att ladda ner på www.bra.se/lokaltarbete

Slutrapport Klotter-projekt i Orminge, Nacka (dnr B33-0495/2003)

Kartläggning

Boo Folkets Hus är en mycket aktiv aktör i lokalsamhället Orminge. Vi har ett stort nätverk av organisationer omkring oss och ingår även i nätverk med skolor, näringsliv och fastighetsägare. Vid tiden för ansökan skötte vi även samordningen av lokala Brottsförebyggande Rådet i Boo.

Gemensamt för alla dessa nätverk var en pågående diskussion om ökad brottslighet i närområdet med bl a klotter och stölder. Samverkansgruppen för ökad säkerhet i Orminge Centrum såg klottret som ett stort problem med stora kostnader som följd. Här hade man också problem med snatteri.

Nätverket mellan skolor, socialtjänst, polis och kyrkoförsamling var mycket bekymrade över utvecklingen då man också såg att det som börjar med klotter slutar med sniffning, annat missbruk och brottslighet.

Brottsförebyggande rådet, som i detta område består av representanter för skolor, fastighetsägare, näringsidkare, socialtjänst, polis, kyrkoförsamling, Boo Folkets Hus, fritidsgårdar och kommunen, var djupt oroade av den mycket tydliga ökningen av klotter i området samt det ständigt ökande antalet polisanmälningar av andra brott.

Boo Folkets Hus skötte på uppdrag av Nacka Kommun polisanmälningar och sanering av kommunala fastigheter i området och vår statistik visade att klottret aldrig var så utbreddt som när projektet utarbetades. År 2003 kunde vi notera en ökning av antalet fall av klotter med 153 %. Skolor, fastighetsbolag och näringsidkare i området tvingades lägga ner hundratusentals kronor på klottersanering.

Åtgärder

1. Laglig vägg

De kända klottrarna i området pratade om att de vill ha en laglig vägg. Tyvärr var erfarenheterna av lagliga väggar inte odelat positiva. Vi ville dock testa effekten av en laglig vägg under vissa förutsättningar. Ledningen för Orminge Centrum var intresserade av att få ner eller helst helt få bort klottret i centrumanläggningen. Det hade ett stort värde för centrumledningen då det skulle spara både tid och pengar för deras vidkommande. Centrumledningen var därför beredd att under vissa förutsättningar ställa en vägg till förfogande. Villkoret var att man skulle kunna se ett tydligt samband mellan minskat klotter och en tillgänglig vägg.

Vi ville därför prova att först kräva minskat klotter i hela området under en bestämd tidsperiod och att först efter bevisat resultat upplåta en vägg. Klottrarna skulle på detta sätt inspireras att dels klottra mindre själva, dels motverka att andra börjar klottra. Det skulle ligga i klottrarnas eget intresse att hålla efter så att väggar och andra offentliga ytor hölls rena. När väggen väl upplåtits skulle det finnas tydliga regler för vad som krävs för att den skulle finnas kvar, där man bland annat krävde att klottret hölls nere, samt att väggen skulle skötas på ett snyggt sätt. Reglerna skulle upprättas i kommunikation med klottrarna som själva skulle ta fram

regelverket. Varje individ i projektet skulle genom sin underskrift förbinda sig att följa reglerna.

20 % av den besparing centrumanläggningen gjorde i form av minskade saneringskostnader skulle gå till klotterprojektet.

2. Graffiti-utbildning

Vi ville starta en utbildning för klottrarna där vi skulle visa på alternativ till att klottra på väggar. Ledare för utbildningen var en erkänd graffiti-konstnär som idag endast målar på duk. Ungdomarna skulle här få möjlighet att utveckla klotter till graffiti som konstform och uttrycksmedel. Genom att använda en erkänd graffiti-konstnär fick ungdomarna en förebild som visade vägen till en positiv utveckling av graffiti som konstnärligt uttryck.

Ungdomarna skulle genom utbildningen också få insikt om de bättre möjligheter graffiti på duk ger med t ex helt andra möjligheter att ställa ut sina verk eller möjligheten att sälja sina konstverk och faktiskt tjäna pengar på sin hobby. Om man håller sig inom lagens ramar kan man tänka sig att de som är riktigt bra till och med kan få i uppdrag att utsmycka offentliga lokaler i kommunen. Utbildningen skulle resultera i en vandringsutställning som skulle gå runt på skolorna i kommunen samt ställas ut i kommunens stadshus.

En del i utbildningen skulle också ge insikter om de samhälleliga konsekvenserna av att klottra. Utbildningen skulle innehålla moment med medverkan av polis, fältassistenter, skolledare, nattvandrare, KRIS och rehabiliterade missbrukare. Avsikten var att ungdomarna skulle få helt klart för sig vad konsekvenserna av att bli dömd för att ha klottrat blir, samband mellan orsak och verkan, vilken framtid de kan förvänta sig om de skulle fortsätta som tidigare.

Deltagande i utbildningen förutsatte att man helt avhöll sig från klotter, samt att man deltog vid alla möten då polis och andra medverkar. Utbildningen skulle starta i februari 2004 och avslutas i december 2004. Utbildningen skulle innehålla 10 träffar på våren och 10 träffar på hösten.

3. Utbildning för föräldrar

Vi ansåg oss veta att klottergruppens föräldrar är vad man ofta kallar "svaga föräldrar". Dessa föräldrar kan i många fall känna till att deras barn klottrar men tycker inte att det är något större problem. Attityden är ungefär att "det är sånt man får räkna med att killar gör i en viss ålder". Vi ville inom ramen för arbetet med klottrarna även arbeta med deras föräldrar. Detta tänkte vi göra genom en föräldrautbildning i samarbete med skola och polis.

Utbildningen skulle innehålla moment där föräldrarna medvetandegörs om de fulla konsekvenserna av att klottra. Då menade vi inte bara att man kan bli dömd till böter utan också risken för att ungdomarna börjar sniffa eller missbruka hasch. Föräldrautbildningen skulle ha samma medverkanden som Graffitiutbildningen med komplettering av barnpsykolog och föreläsare om vikten av regler och konsekvent beteende gentemot ungdomar.

Utöver detta skulle föräldrautbildningen också ha moment där föräldrarna stärktes i sin roll som föräldrar. Vi tänkte då prata om vikten av tydliga regler, vikten av att vara konsekvent gentemot sitt barn, vikten av att sova ordentligt på natten och andra normalt sett "enkla" saker som vi trodde inte var så enkla för dessa föräldrar.

Utbildningen skulle starta i februari 2004 och avslutas i december 2004. Utbildningen skulle innehålla 5 träffar på våren och 5 träffar på hösten.

Målgrupp

Vår mångåriga erfarenhet av att arbeta med ungdomar i området (vi driver sedan många år en fritidsgård) hade lärt oss att det finns ett visst mönster i utvecklingen av unga brottslingar. Dessa erfarenheter bekräftas också av skolorna i området. Vi visste att man redan på mellanstadiet såg de begynnande tendenserna till brottslighet och att det är där många börjar klottra. Spänningen drivs sedan upp genom att man börjar snatta, detta visste vi genom att butikerna i centrum tagit många kända klottrare som snattat. Vi visste också att det var mycket vanligt att de klottrande ungdomarna sniffade, en kunskap som vi hade fått genom andra ungdomar men även genom att ta sniffare på bar gärning.

Vi hade också lärt oss att när dessa ungdomar sedan kom upp i 15-årsåldern så var det i de allra flesta fall för sent att vidta åtgärder utan att ha mycket stora resurser till sitt förfogande. Då hade ungdomarna redan skapat sig en identitet som bygger på brottslighet och missbruk, en identitet som de tycks vara stolta över och inte vill byta mot något annat.

Mot bakgrund av dessa erfarenheter beslutade vi därför att avgränsa detta projekt till att omfatta barn i åldern 11-14 år.

För att identifiera de individer som var klottrare skulle alla fall av klotter i bostadsområden, på kommunala fastigheter och i centrum dokumenteras med fotografering. Dessa foton skulle sedan distribueras ut till skolorna i området där de skulle granskas av skolpersonal för att identifiera de så kallade "taggarna". Skolpersonal har ofta god kännedom om vem som står bakom en viss "tag" då en klottrare sätter sin "tag" på skolböcker, bänkar och allt annat som kommer i deras väg. Antalet ungdomar i projektet begränsades till 10 st.

Vi skulle också arbeta med klottrarnas föräldrar för att förstärka vårt arbete med ungdomarna och för att försöka ge resultatet av projektet en mer långsiktig hållbarhet.

Förväntade resultat

1. De individer som ingår i projektet ska minska sitt klottrande med 80 %
2. Antalet anmälda fall av klotter i området ska minska med 50 % under 2004, förbättringen ska kvarstå under 2005
3. Kostnaderna för klottersanering i området ska minska med 50 % under 2004, förbättringen ska kvarstå under 2005
4. Antalet övriga anmälda brott begångna av målgruppen ska minska med 50 % under 2004, förbättringen ska kvarstå under 2005
5. 90 % av ungdomarna i området ska uppleva trygghet

Genomförande

Graffitiutbildning

Vi började arbetet med att identifiera kända klottrare som skulle ingå i projektet. Vi valde att arbeta med ungdomar som kan betraktas som ledare och inspiratörer till nya klottrare eftersom vi tror att vi då får bättre långvariga effekter av projektet.

Vi identifierade 10 killar som också var villiga att ingå i projektet. Dessa har genomgått en omfattande utbildning under 2004. Utbildningen har bestått i dels att utveckla dem till bättre konstnärer dels att medvetandegöra dem om möjliga konsekvenser av att fortsätta klottra. De har träffat erkända graffitikonstnärer, närpolis, fältassistenter, bötfällda klottrare som nu målar lagligt, före detta missbrukare och kriminella. Denna del av projektet har följt projektplanen.

Ungdomarna har också arrangerat en del egna aktiviteter omkring graffiti. Under våren genomfördes ett Hiphop-jam med scratch, live-graf, break, filmvisning och mycket mer. Ca 300 graffitimålare från hela Stor-Stockholm besökte jamet. Föräldrar och nattvandrare var engagerade för att se till att inget obehagligt skulle inträffa. Folk omkring varnade oss och sa att hela Orminge skulle vara fullt med klotter efter detta, men vi kunde konstatera ett inte en enda tag fanns dagen efter.

I maj arrangerade de en tillfällig laglig vägg i parken under en veckas tid. Arrangemanget var en succé med massor av besökare från hela Stockholm och naturligtvis massor av ungdomar från Nacka och Orminge. Även här höjdes varnande fingrar men vi kunde återigen konstatera att det inte fanns så mycket som en droppe färg någon annanstans än på väggen.

I projektplanen hade vi tänkt att skapa en graffititställning som skulle turnera runt på kommunens skolor. Detta visade sig inte vara intressant och blev därför inte av istället har ungdomarna varit engagerade i att visa upp och lära ut graffiti till andra ungdomar på olika kommunalt arrangerade evenemang i kommunen. De har haft en mobil graffitivägg som lätt kunnat transporterats till olika event.

Föräldrautbildning

Vi har också arbetat med föräldrarna till dessa klottrare. Det visade sig när vi tog kontakt med dem och träffade dem att vår beskrivning av denna del i projektet byggde en hel del på våra egna fördomar om föräldrar till klottrare. Vi mötte en grupp engagerade och medvetna föräldrar som alla var villiga att göra allt de kunde för sina ungdomar. Arbetet tillsammans med föräldrarna har varit mycket givande. Vi har haft träffar där föräldrar fått möjlighet att träffa närpolis och fältassistenter. Föräldrarnas kanske största behov visade sig dock vara att få träffa varandra och skapa kontakter dem emellan.

I arbetet med föräldrarna har vi sett ett resultat som vi inte väntade oss. Kommunikationen mellan föräldrarna och ungdomarna har blivit väsentligt bättre sedan projektet startade. Det har blivit lugnare hemma och föräldrarna har fått en helt annan förståelse för sina barns fritidsintresse. Föräldrar har varit med på resor till Norrköping och till och med börjat måla själva!

Genom projektet har föräldrarna fått möjlighet att visa samma intresse för sina barns fritid som t ex fotbollsföräldrar och ungdomarna njuter av att få detta intresse från sina föräldrar.

Så den del av projektet som handlar om föräldrar blev inte alls som vi tänkt från början – det blev i stället mycket bättre.

Laglig vägg

Den lagliga väggen invigdes i början på december 2004, alltså i slutet på detta första år. Här blev det också en liten förändring i förhållande till planerat. Vi hade diskuterat med centrumledningen att de skulle upplåta en vägg, men det blev i stället så att väggen är på baksidan av vårt eget hus.

Detta har dock visat sig vara lite problematiskt pga att väggen ligger precis intill en gångväg, mitt emot ett bostadshus och väldigt nära en låg- och mellanstadieskola. Vi har därför fört diskussioner om att flytta väggen till en lugnare plats under 2005.

I skrivande stund är den lagliga väggen nedlagd. Detta beror på att vi inte lyckats hitta en alternativ plats. Vi har också utvecklat nya idéer om hur vi vill utveckla graffitiarbetet tillsammans med ungdomarna. Detta beskrivs mer utförligt i en förnyad ansökan för år två av projektet.

Samarbete med andra aktörer

Vi gick in i detta projekt med våra olika nätverk i ryggen. Främst Atrium som driver centrumanläggningen i Orminge har varit aktiv. De har gett möjlighet för ungdomarna att visa upp sig från sin goda sida, tjäna pengar till färger och allmänt varit positivt inställda. Även bostadsrättsföreningar och andra fastighetsägare har visat stort intresse även om de inte varit så aktiva i arbetet med ungdomarna.

Kommunen har deltagit i projektet genom sitt intresse av att skydda kommunala fastigheter. Vi har haft deras uppdrag att dokumentera och ordna med sanering och polisanmälan av klotter på kommunala fastigheter. Projektet har följts med stort intresse av politikerna i BRÅ i Nacka samt av tjänstemän som arbetar med frågan på kommunen. Det politiska intresset har också varit stort med studiebesök och till och med en beställning av en graffititavla.

Vi hade dock önskat ett större och mer konkret deltagande från kommunens sida. Tyvärr är klotterfrågan så infekterad att politiker inte vågar fatta okonventionella beslut. Det hade varit intressant att se hur resultatet av projektet hade blivit om vi till exempel fått tillstånd att utsmycka de kommunala gångtunnelarna i området.

Uppföljning/utvärdering

Vi har sett väldigt positiva resultat av projektet, flera av dem helt oväntade.

Vi har märkt att ungdomarna i projektet är väldigt engagerade i projektet och dess mål. De skötte t ex väggen helt självständigt med allt vad det innebär av städning etc. Det är många sopsäckar med färgburkar som burits till miljöstationen i närheten.

Som beskrivs ovan har ungdomarna tagit flera egna initiativ för sitt projekt. Projektet upplevs som deras eget intresse och de ser att verksamheten kräver deras engagemang för att leva vidare. De är stolta över sitt projekt och har blivit goda förebilder för yngre killar som också visat intresse för att få vara med.

Det förbättrade förhållandet mellan föräldrar och ungdomar har också beskrivits ovan.

Har målen med projektet uppnåtts?

1. De individer som ingår i projektet ska minska sitt klottrande med 80 %

De ungdomar som ingått i projektet har minskat sitt olagliga klottrande med 100 %, vi har alltså lyckats över vårt mål på denna punkt. Antalet ungdomar som var med i projektet från början var 10 st. Under projektet har tre fallit ifrån, en pga flytt från orten och två pga minskat intresse. Genom den nära kontakt som skapats med ungdomarna och genom de anonyma intervjuer som genomförts av en utomstående under projektets gång har vi kunnat konstatera att samtliga slutat klottra olagligt. Ungdomarna har också bidragit till att minska det olagliga klottret hos andra genom att medverka i identifiering av taggar.

2. Antalet anmälda fall av klotter i området ska minska med 50 % under 2004, förbättringen ska kvarstå under 2005

Vi har under många år haft ett uppdrag från Nacka Kommun gällande klotter. Allt klotter på kommunala skolor och dagis i Orminge har anmälts till oss. Vi har därmed tillgång till statistik som löper över flera år. Denna statistik visar att klottret på kommunala skolor och dagis i området har minskat med 46 %, något under vårt mål på 50 %. I faktiska siffror ser det ut så här: 2003 - 63 anmälda klotter, 2004 – 29 anmälda klotter och 2005 – 28 anmälda klotter. Vi kan alltså se att förändringen kvarstått under 2005. Under perioden 31 augusti till 6 december anmäldes inte ett enda klotter på kommunala skolor och dagis i området.

Uppdraget från Nacka Kommun innebär att vi dokumenterar och polisanmäler allt klotter på skolor och förskolor i området (området består av lokalsamhället Orminge). Därefter skickas dokumentationen ut till skolorna för att lärare, vaktmästare etc ska få möjlighet att eventuellt identifiera vem klottraren är. Lärare kan t ex se taggar i skolböcker och kan då känna igen klottret. Mörkertalet när det gäller detta klotter är obefintligt, vår personal bor i området och passerar dagligen förbi de aktuella fastigheterna.

När det gäller räkningen av antal klotter så har vi valt att fortsätta räkna på samma sätt som vi gjorde innan projektet inleddes, detta för att få jämförbara siffror. Vi har räkna antalet anmälningar och inte antalet klotter. En anmälan kan alltså bestå av flera klotter, stora eller små, throw-ups eller tags.

Enligt statistik som gjorts tillgänglig för oss genom Teknisk Produktion, Mats Wester, på Nacka Kommun har klottret på samtliga kommunala ytor i kommundelen Saltsjö-Boo (där Orminge ingår) minskat med 54 %. Här har vi siffror enligt nedanstående tabell:

Tabell över sanerat klotter på allmän platsmark i Nacka Kommun 2003-2004
 Kostnaden beräknad på snittpris 80 kr/kvm exkl administration

Kommundel	2003		2004		2005	
	Kvm	Kr	Kvm	Kr	Kvm	Kr
Älta	332	26 560	486	38 880	730	58 400
Sickla	5096	407 680	6373	509 840	6702	536 160
Saltsjö-Boo	3231	258 480	1743	139 440	3252	260 160
Saltsjöbaden	854	68 320	1513	121 040	1342	107 360

3. Kostnaderna för klottersanering i området ska minska med 50 % under 2004, förbättringen ska kvarstå under 2005

Nacka Kommun har sparat 120.000 kr på minskade saneringskostnader på allmän platsmark i Saltsjö-Boo i jämförelse mellan 2003 och 2004 om man förutsätter att klotret hade varit oförändrat utan projektet. I en jämförelse mellan samtliga kommundelar i Nacka framgår det dock att klotret ökat med 33 % i övriga Nacka och om man förutsätter att klotret skulle ökat lika mycket i Orminge som i övriga Nacka så har kommunen sparat drygt 200.000 kr i saneringskostnader. Se ovanstående tabell.

I faktiska siffror har saneringskostnaderna för Nacka Kommun minskat med 54 % mellan 2003 och 2004. Tyvärr kan vi i ovanstående tabell också konstatera att klotret i Saltsjö-Boo återgått till "normal" nivå under 2005. Här finns en stor skillnad i förhållande till mätpunkten ovan. Detta kan möjligen bero på att ungdomarna i projektet hjälpt till att identifiera klottrare vars klotter vi själva dokumenterat. När någon identifierats har vi pratat med klottraren. Detta kan ha fått till konsekvens att det har blivit "jobbigt" att klottra på skolor och förskolor och att man därför slutat med det. Detta är dock inget vi vet utan bara en möjlig förklaring.

Vi har valt att använda dessa siffror för att de är de enda jämförbara siffror som är tillgängliga. Andra fastighetsägare i området har inte fört någon jämförbar statistik. För att få ett mått att jämföra före och efter projektet har det varit viktigt för oss att inte konstruera nya sätt att räkna eller att ta fram ny statistik från gamla siffror. Risken att vinkla ett sådant material är för stor. Redan när vi ansökte om medel till projektet resonerade vi om vilka mått som skulle mätas för att få rättvisande siffror om resultatet av projektet. De siffror som då fanns tillgängliga är de som redovisas här.

Atrium, som äger centrumanläggningen i Orminge, har minskat sina saneringskostnader från 102.000 kr 2003 till 64.000 kr 2004, en minskning med 38.000 kr eller 63 %, detta enligt uppgifter från centrumchefen Elisabeth Améen.

4. Antalet anmälda brott begångna av målgruppen ska minska med 50 % under 2004, förbättringen ska kvarstå under 2005

Den grupp ungdomar som varit med i projektet har inte anmälts för ett enda brott under projektperioden enligt uppgifter från Polisen.

5. 90 % av ungdomarna i området ska uppleva trygghet

Detta mål skulle mätas genom jämförelse av resultatet av kommunens årliga undersökning. Kommunen har dock inte genomfört någon sådan undersökning under 2004 eller 2005.

Vi har en studerande i kriminologi inkopplad i projektet för att genomföra intervjuer med ungdomarna omkring klotter. Hon arbetar just nu med att genomföra de sista intervjuerna och vi väntar med spänning på resultatet av hennes arbete. Hon gör detta som en C-uppsats i sin utbildning och hon har fått David Shannon till handledare.

Problem

Vi har stött på ett oförutsett problem med projektet. Eftersom det inte finns några lagliga väggar i Stockholm så dras ju alla 2.000 målare i Stor-Stockholm till vår vägg, som inte är så väldigt stor. Just nu, medan det fortfarande är vinter, går det bra men till våren ser vi hur det kan bli köbildning, frustration och irritation med så många intresserade.

De målare som kommer från andra platser har heller inte genomgått projektet med attitydförändringsarbete och de har naturligtvis ingen hemkänsla för vårt lokalsamhälle.

Den senare delen av detta har vi löst genom att bjuda in utomstående målare till vår fritidsgård, bjuda på kaffe och prata med dem. Vi menar att om vi upprättar en god relation till dem så har vi bättre möjlighet att kommunicera vårt mål med hela projektet. Vi har också skrivit om projektet på flera graffiti-sidor på nätet för att öka målarnas förståelse för vad vi vill. Vi vädjar helt enkelt till deras förnuft och pekar på att de motarbetar sig själva om de klottrar i området eller till och från väggen.

Den andra delen, med så många målare, har vi inte lyckats hitta någon lösning på ännu. Vi jobbar mycket med opinionsbildning gentemot tjänstemän och politiker i Stor-Stockholms kommuner med syfte att inspirera dem till att också starta lagliga väggar. Vi menar att det behövs fler lagliga alternativ i Stockholm.

Erfarenheter

Vi tycker att vi hittills lyckats ganska bra med vårt projekt. Vi har lärt oss mycket på vägen och ägnar väldigt mycket tid åt att sprida dessa erfarenheter. Vi tar emot studiebesök varje vecka och ägnar säkert minst två timmar i veckan åt samtal och besök.

Vi tror att framgångsfaktorerna varit följande:

1. Samarbete med lokalsamhällets aktörer såsom t ex skolor, näringsliv och fastighetsägare.
2. Vi har en projektledare som själv klottrat och fått böter. Utan honom hade vi inte lyckats. Han kan tala med ungdomarna på deras eget språk och han har ungdomarnas respekt.
3. Arbetet med föräldrarna har varit väsentligt.

4. Vår bas i en fritidsgård tror vi också är viktig. En positiv fortsättning på verksamheten efter projekttidens slut förutsätter att det finns någon daglig verksamhet där graffitiverksamheten kan ingå.
5. Vi har arbetat med ungdomarna, inte för dem eller emot dem. Projektet drivs idag av ungdomarna och projektledaren fungerar mera som en lots.